

Toxické látky z plastů mají v těle pracovníci s odpady i delegáti OSN, ukazuje nová studie, na které pracovali i Češi

14.8.2025 - | Arnika

Studie odhalila v tělech všech testovaných desítky toxických sloučenin, jako jsou ftaláty či zpomalovače hoření. Našly se u pracovníků v Keni a Thajsku, ale i u vysoce postavených delegátů a úředníků OSN.

Výsledky byly zveřejněny na jednání o globální úmluvě o plastech v Ženevě. Studie tak přináší další pádný argument, proč musí budoucí úmluva regulovat plasty v celém jejich životním cyklu, nikoliv se zaměřovat pouze na odpad. Její zjištění jsou přímým vzkazem vyjednávačům: problém plastového znečištění není jen estetickou záležitostí špinavých pláží, ale představuje přímou a všudypřítomnou hrozbu pro lidské zdraví.

Metodika studie byla založena na využití speciálních silikonových náramků, které účastníci nosili po dobu pěti dnů. Tyto náramky dokáží efektivně zachytávat široké spektrum látek z okolního prostředí, a poskytují tak přesný obraz o tom, jakému koktejlu sloučenin je člověk vystaven. Vědci se zaměřili na 73 běžných toxických látek ze šesti různých skupin, mezi nimiž nechyběly endokrinní disruptory jako ftaláty a bisfenoly, bromované zpomalovače hoření, polycyklické aromatické uhlovodíky (PAU) či UV stabilizátory. Do studie byli zapojeni jak lidé, kteří přicházejí do každodenního intenzivního kontaktu s plasty - tedy pracovníci s odpadem a v recyklačních zařízeních v Keni a Thajsku -, tak pro srovnání i administrativní pracovníci a skupina „globálních účastníků“, složená z delegátů a úředníků

OSN, včetně vedoucí vyjednávacího týmu na jednáních v Ženevě a ministra životního prostředí Dánska jako předsednické země EU.

Výsledky jsou o to znepokojivější, že expozici se nevyhnul absolutně nikdo. V náramku každého jednotlivého účastníka studie byla nalezena směs látek ze všech šesti sledovaných skupin. Potvrdily se však předpoklady o míře zátěže. Srovnání jasně ukázalo, že pracovníci manipulující s plastovým odpadem čelí mnohem vyššímu riziku. Jsou vystaveni jak většímu počtu různých látek, tak jejich vyšším koncentracím. Konkrétně v Keni byl každý takový pracovník vystaven nejméně 30 různým sloučeninám, v Thajsku pak minimálně 21. Pro srovnání, u úředníků OSN, včetně diplomatů, se našlo minimálně 26 různých sloučenin. To neznámá, že by na tom byli hůře, ale to, že jejich životní styl (například mezinárodní cestování, pobyt v různých hotelích, konferenčních centrech atd.) je vystavuje širší paletě různých druhů látek, i když v mnohem nižších koncentracích. Naopak pracovník s odpady je vystaven o něco menšímu počtu jednotlivých látek, ale zato v mnohonásobně vyšších a nebezpečnějších koncentracích, protože je v neustálém a intenzivním kontaktu se zdrojem znečištění.

Vůbec nejvyšších koncentrací ve všech skupinách dosahovaly ftaláty, nechvalně proslulé látky schopné narušovat hormonální systém, které jsou spojovány s neplodností či zvýšeným rizikem rakoviny. U pracovníků s odpady byly zároveň naměřeny vyšší koncentrace rakovinotvorných polycyklických aromatických uhlovodíků (PAU), které vznikají hlavně při spalování plastů anebo během jejich výroby.

„Studie ukazuje, že takzvaná neviditelná zátěž z plastů už není neviditelná – máme jasné důkazy a nesmíme ji dál přehlížet. V sázce není jen zdraví lidí, ale i stabilita celých ekosystémů. Silná a kvalitní globální plastová úmluva může tento trend zvrátit a zároveň přispět k řešení trojitě planetární krize i k návratu pod bezpečnou mez chemického znečištění,“ říká spoluautorka studie Nikola Jelínek z Arniky.

Tato zjištění by měla mít zásadní dopad na debatu o tzv. cirkulární ekonomice. Ukazují, že pouhá recyklace plastů problém neřeší, ale naopak může vést k dalšímu šíření nebezpečných látek a jejich přenosu do nových výrobků, čímž se toxický kruh uzavírá. *„Většina látek v plastech není regulována současnými mezinárodními dohodami. Vzhledem k tomu, že tyto sloučeniny překračují státní hranice bez jakékoliv kontroly, samotné vnitrostátní politiky nemohou plastovou krizi vyřešit. Kontrola nebezpečných látek proto musí být zásadní součástí globální úmluvy o plastech,“* zdůrazňuje Sara Brosché, vědecká poradkyně sítě IPEN a hlavní autorka studie.

Skutečnost, že toxické látky vstupují do našich těl bez našeho vědomí a souhlasu, představuje i vážný etický a lidskoprávní problém. Tento stav trefně okomentoval Dr. Marcos A. Orellana, Zvláštní zpravodaj OSN pro toxické látky a lidská práva, který se studie rovněž zúčastnil: *„Každý člověk má právo na tělesnou integritu. Znečišťovatelé plasty toto právo narušují šířením látek, které se nyní nacházejí po celé planetě. Navíc někteří lidé, protože žijí v těsné blízkosti zařízení na výrobu plastů nebo pracují s plastovým odpadem, trpí neúměrnou zátěží. Standardy lidských práv nabízejí každému jednotlivci záruku, že nikdo nebude zasahovat do jeho těla bez jeho souhlasu. Rostoucí plastifikace naší planety tuto záruku maří.“*

Výsledky studie by měly být pro vyjednávače v Ženevě jasným signálem. Ochrana lidského zdraví a životního prostředí vyžaduje přijetí silné a právně závazné úmluvy, která se zaměří na zdroj problému – tedy na omezení výroby plastů a zákaz nejnebezpečnějších látek v nich. Jakékoliv jiné řešení bude jen oddalováním nevyhnutelné krize s nedozírnými následky pro nás i budoucí generace.

(Pro více informací kontaktujte tiskového mluvčího Arniky Luboše Pavloviče, Tato e-mailová adresa je chráněna před spamboty. Pro její zobrazení musíte mít povolen Javascript., +420 606 727 942)

<https://arnika.org/o-nas/tiskove-zpravy/toxicke-latky-z-plastu-maji-v-tele-pracovnici-s-odpady-i-delegati-osn-ukazuje-nova-studie-na-ktore-pracovali-i-cesi>